

Viena no jauniešu biznesa idejām, ko projekta "Inovāciju granti Liepājas studentiem" (IGLS) ciklā šoruden eksperti atzina par veiksmīgām, bija Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskolas audzēkņa Enrika Kalna un Draudzīgā aicinājuma Liepājas pilsētas 5. vidusskolas audzēkņa Žaņa Bruča-Meira komandas "Green@DEPO" pudeļu vākšanas kastu prototipi. Tādas kastes, pēc puišu domām, noderētu publiskās vietās un pasākumos, kad nezini, kur īsti likt izdzertā dzēriena pudeli.

"Ideja radās skolā, kad starēju uz līdzpārvaldes prezidenta amatā, un mana kampaņa bija par to, lai skola kļūtu zaļāka," pastāsta Enriks. Viņš atceras, ka toreiz diskusijā kāds iemīnējies, ka nebūtu slikti, ja skolā varētu ziedot depozīta pudeles un šī nauda paliku līdzpārvaldei. Vēlāk angļu valodas skolotāja Enriku pamudinājusi piedalīties projektā un šādu kasti radīt, bet tad jau nācis IGLS projekts, kur viņš pie kastes dizaina prototipa strādājis kopā ar Žani.

Apkārtējie atbalstījuši domu par kasti, kas noderētu tādās publiskās vietās kā skola, dažādas iestādes, arī pasākumos, kur ilgāk nākas pavadīt laiku un izdzerto dzēriena pudeli nav, kur izmest. "Kāds, protams, izvēlas

Kaste depozīta pudelei

nest mājās to pudelei un saņemt naudu, bet ne visi to grib un var. Citeiz slinkums, citeiz nav tāda paraduma. Katrā ziņā redzējām, ka nereti depozīta pudeles tiek izmestas atkritumos vai pat mētājas tāpat vien vidē, kamēr tās kāds paceļ," novērojuši jaunieši. Jau uzreiz bijis skaidrs, ka arī pašai kastei jābūt videi draudzīgai, kartons tāti nederējis, jo tas saslop, bet koks licies gluži labs materiāls. Kastes izgatavošanā izmantota arī riepu gumija, kas lietota gan vāka piestiprināšanai, gan izmešanas caurumam. Pagaidām gan ir radīts tikai viens dizaina priekšlikums vienā izmērā, bet kaste varētu būt arī mazāka, lai to var lietot mājās, kur cilvēki tāpat meklē veidus, kā ērti uzkrāt depozīta taru pirms nodiņas. "Vispirms sapratām, ka tādas kastes būtu derīgas publiskām telpām, lai cilvēkiem nav jādomā, kur mest izdzerto pudelei, bet, jā, mazākā izmērā tā derētu arī mājokļiem," saka Enriks. Viņš

skaidro, ka pietrūcis laika, lai ideju izstrādātu vairākos dizainos un izmēros, taču šo ceļu partneri vēl iecerējuši turpināt. Eksperti ieteikuši to darīt, jo uzskata, ka situācijas, kad kaste noderētu, rodas regulāri. Būtiski, ka tā ir gana liela un ātri nepiepildās, tāpat svarīgi, ka tā tapusi no dabai draudzīga materiāla. "Tagad mācībās jāatgūst iekavētais, jo, ar šo projektu strādājot, šis tas palīka novārtā, tāpat esmu tagad skolas līdzpārvaldes prezidents, tāpēc nevar teikt, ka mums ir aktivitāšu plāns tuvākajiem mēnešiem, bet, domāju, ka vēl turpināsim strādāt pie šīs idejas," saka puisis. Viņš atzīst, ka dizains vēl noteikti nav tāds, kādu pats vēlētos redzēt, tāpēc, iespējams, domās par vēl kādu risinājumu, tāpat pieļaujot, ka kaste varētu tapt arī no citiem materiāliem. Abi ar partneri sapratuši, ka ideja tiešām varētu būt pieprasīta, jo apkārtējie uztvēruši viņu piedāvājumu joti pozitīvi.

Divi puiši biznesa ideju konkursā attīstījuši ieceri par kasti depozītam publiskām telpām, darba vietām un pasākumiem, lai ar izdzerto dzēriena pudeli nav jāstāigā apkārt, nezinot, kur to likt.

Pievil pat garantijas laikā

Saskaņā ar eirobarometra aptaujas datiem 77% patēriņu Eiropas Savienības valstīs labprātāk labotu nopirktais preces, nevis pirktu jaunas. Tomēr tās visbiežāk jānomaina vai jāizmet remonta izmaksu un servisa trūkuma dēļ. "Salabot var gandrīz visu, bet dažkārt tas gluži vienkārši nav rentabli," saka SIA "Akīmela" meistrs Nikolajs Ismailovs.

Teju ikviens saskāries ar ķībeli, ka mājokļi pēkšņi saplīsusi veļasmašīna, televizors vai ledus-skapis. Latvijā vairums cilvēku nav tik turīgi, lai uzreiz spētu iegādāties jaunu tehniku, to atdzīvināt mēģina pašu spēkiem vai aicina palīgā meistarū.

"Meistara darbs sākas ar saplīsušās tehnikas izpēti, novērtējot, cik izdevīgi būs to labot, tad kopīgi ar īpašnieku tiek pieņemts lēmums - remontēt vai ne. Reizēm labot tiešām nav izdevīgi, jo de-taļas un meistara darbs izmaksas teju pusi no konkrētās tehnikas vērtības vai arī, piemēram, veļas mašīna ir tik ļoti izrūsējusi, ka arī pēc remonta tās mūžs vairs nebūs ilgs. Jāņem vērā, ka vairumā gadījumu saplīsusī detaļa būs jāpasūta un tās saņemšana var prasīt vienu divas nedēļas," stāsta N. Ismailovs.

Tehnoloģijas attīstās ļoti strauji, līdz ar to arī meistari spiesti nemītīgi mācīties, lai spētu ierīces salabot. Uzņēmuma "Akīmela" meistras no savas pieredzes zina teikt, ka mūsdienu tehnika plīstot bieži, tā var pievilt pat garantijas

laikā. "Produkti ražoti tā, lai pēc noteikta laika vai lietošanas tie vairs nedarbotos. Piemēram, gandrīz nevienai veļasmašīnai vairs nav iespējams samainīt gultņus - tur plastmasas daļas nostiprinātas tā, ka pie tām gandrīz nevar tikt klāt. Arī vairums putekļsūcēju, blenderu un citas sadzives tehnikas ražots tā, lai to nevarētu izārdīt. Daļas savienotas ar plast-

masas klipšiem, kuri plīst, kad tos mēģina attaisīt."

Runājot par kvalitāti, meistrs atzīmē: ir būtiska atšķirība, vai tehnika tapusi pašā ražotnē vai komplektēta rūpītās filiālē. Latvijas tirgū lielākoties nonākot mazāk kvalitatīva tehnika no Polijas, kur darbojoties daudzas pa-zīstamu zīmolu sadzives tehnikas ražotāju filiāles.

UZZINAI

- Visstraujāk augošā atkritumu plūsma Eiropas Savienībā ir e-atkritumi, no kuriem mazāk nekā 40% tiek pārstrādāti.
- Lielās mājsaimniecības ierīces, piemēram, velas mazgājamās mašīnas un elektriskās cepeškrāsnis, tiek savāktas visbiežāk un veido vairāk nekā pusi no visiem savāktajiem e-atkritumiem. Tam seko IT un telekomunikāciju iekārtas (klēpjatori, printeri), patēriņu iekārtas un fotoelementu paneli (videokameras, luminiscences lampas) un maza izmēra mājsaimniecības ierīces (putekļsūcēji, tosteri).
- Visas pārējās kategorijas, piemēram, elektriskie instrumenti un medicīniskās ierīces, kopā veido tikai 7,2% no savāktajiem e-atkritumiem.
- Elektronisko ierīcu remonts labvēlīgi ietekmēs vidi, jo samazinās resursu izmantošana, siltumnīcefekta gāzu emisijas un energējas patēriņš.

AVOTS: WWW.EUROPARL.EUROPA.EU

ĪSUMĀ

Cepamēļa pārtop degvielā

Katra gadu ātrās ēdināšanas restorānu ķēde "Hesburger" nodod pārstrādei 420 tonnas izlietas cepamēļas eļļas, kas kopā ar citiem atjaunīgajiem izejmateriāliem vēlāk tiek izmantota, lai ražotu atjaunīgo dīzeldegvielu "Neste" rūpniecības Somijā un Nīderlandē. "Neste" ir pasaulei lielākais atjaunīgās dīzeldegvielas ražotājs, kas jau vairākus gadus sadarbojas ar "Hesburger" aprites ekonomikas jomā. Jau šobrīd lielākā daļa "Hesburger" kravas automašīnu, kas ilg gadu Baltijā mēro 500 000 kilometru garu maršrutu, izmanto degvielu, kas ražota no atjaunīgajām izejvielām. Jau pēc pāris gadiem šī dīzeldegvielu tikšot izmantota vīsa uzņēmuma logistikā. "Strādājot kopā, mēs veidojam reālu aprites ekonomikas ekosistēmu," saka "Hesburger" starptautiskās attīstības un mārketinga direktore Ieva Salmela. Viņa ir gandarīta, ka, īstenojot sadarbības projektu, ik gadu samazinātais siltumnīcefekta gāzu emisiju daudzums ir pielīdzināms 350 privāto automašīnu noņemšanai no mūsu ceļiem.

Platforma ilgākam lietu mūžam

Biedrība "Zero Waste Latvia" kopā ar partneriem atklājusi digitālo platformu aprites ekonomikas veicināšanai ietovel/reiz.lv, kas kalpo par ikdienas palīgu. Tur kartē vienuviet var atrast dažādus remonta un nomas pakalpojumu punktus visā Latvijā, kā arī saņemt katalogā pieejamas preces bez maksas vai par simbolisku samaksu, tādējādi mazinot jaunu lietu iegādi un veicinot esošo lietu ilgāku mūžu.

Tāpat šoruden Rīgā tika atklāts arī būvgrūžu, būvniecības materiālu un remonta lietu apmaiņas punkts, kurā ikviens iedzīvotās var nodot, paņemt vai apmainīt sev nepieciešamās lietas - krāsas, otas, tapetes, interjera priekšmetus, elektrotehniku, mazo sanitehniku, arī būvgrūžus, preti paņemot šķembas vai grunts u.c. Tagad informāciju par apmaināmām lietām varēs atrast arī platformā ietovel/reiz.lv, un biedrība cer, ka piedāvājums tajā kļūs aizvien plašāks un ļaudis vispirms skatīsies, vai nav iespējams ko dabūt tepat, nevis dosies pirkst ko jaunu.

Depozīta glāzes - festivālu suvenīrs

Aizvadītajā vasarā lielākajā mūzikas festivalā Baltijas valstīs "Summer Sound", kas notika Liepājas pludmalē, darbojās depozīta sistēma dzērienu glāzēm. Apmeklētājs jebkurā tirdzniecības vietā kopā ar pirmo dzērienu iegādājās arī depozīta glāzi, kuru pēc tam bez papildu maksas varēja turpināt lietot atkārtoti vai apmainīt pret jaunu. Dodoties prom no festivāla teritorijas, glāzi varēja vai nu paturēt kā suvenīru, vai apmainīt pret kādu no kuponiem un saņemt atlaidi biļetēm uz nākamo festivālu vai iepirkties ar tiem "Narvesen" kioskos, tāpat bija iespēja arī šo summu ziedot Ukrainas pasākumu asociācijas projektam "Music Saves UA".

Festivāla organizators Uldis Pabērzs stāsta, ka pirms "Summer Sound 2023" tika saražotas ap 60 tūkstošiem depozīta glāžu, no tām vairākus desmitus tūkstošu apmeklētāji paņēma līdzi kā suvenīrus, bet pārējās tika iemainītas pret kuponiem. "Piedzīvojām līdz šim tirāko festivāla norises vietu," viņš pastāsta par efektu. Arī nākamajā festivāla norises gadā tiks lietotas šīs glāzes, kā arī tās būs pieejamas ar jaunu dizainu, lai uzticamākie festivāla apmeklētāji var veidot kolekciju.